

41-ik sz, Oktober 8. 1865.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre. postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1865.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Az oláh fejedelem magyar festése.“ *Koós Ferenc*től. — „Mire tanította meg Kamilla grófné egy rózsá.“ (Beszélyke.) *Györi Vilmostól*. — „A tenger alatti hajózás.“ — „Egy köszáli sas életirata“ *Irányi Istvántól*. — „A bánáti bányavárosok, nyers ércek termelése és ipar tekintetében.“ — *Asbóth Lajostól*. — „A parafáról.“ *Közli: K. D.* — „A magnesium-világítás.“ *Sz. Gy.-től*. — „Jersey.“ *Irányi Dánieltől*. — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól*. — Ujdonságok.

— Levelezések. — Vegyes közlemények. — Követválasztási mozgalmak. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Szathmáry P. Károly, az oláh fejedelem festése.“ — „Az uszó mozsár, angol tengeralatti hajó.“ — „A „Buvár“, francia tengeralatti hajó.“ — „A kath. templom s az igazgatóság háza Resitzán.“ — „A kavaró-nyújtó gyár.“ — Képtalány.

Levelezések.

Vác, okt. 5. (*Követjelölési mozgalmak. — Kortekedés. — Megrovandó kicsapongások.*) Alkotmányos életünknek kezdete folytonos zajjal özönlí el városunkat. Tegnap vonult be b. Podmanicky Armin (s nem Frigyes, mint múlt levelemben hibásan említém), nemzeti zászlókkal számos lovasból álló bandériumával, és egy jó csapat néppel, kiket a Drágfi-pártbeliek igen rosszul fogadtak; a jöttek között néhány ittas pór lévén, nem a legfinomabb bánásmódot tanusíták, mondhatni gorombák voltak egymás irányában. B. Podmanicky pártja elözönlé a várost s a másik párt is csakhamar összejött, annyi nép volt egy rakáson, hogy mozdulni sem lehetett; a két követjelölt szállása egymással szemben lévén, a folytonos láрма és izgatottság csakhamar kövekkeli hajigálást idézett elő; szerencsére azonban egy fejbetörésnél több nem történt, reggelfelé végre csend állt be. Hogy ki lesz a követ? még nem tudni, annyi azonban tény, hogy Drágfi Sándor úrra szavaz Vác kevés kivétellel, azonban b. Podmanickynak is igen sok embere van.

Kár mind a két fél embereinek nagyobb mérsékletet nem tanusítania, mert hisz egyik fél úgy szereti hazáját, mint a másik, és végre is nem verkedés, hanem a szavazat-többség fog győzni.

Busfy.

Pápa, okt. 5. (*Reiter csatorna-terve. — Követválasztási mozgalmak. — Bényei szintársulata. — Tüzevész. — Jótékony előadás. — Szűk eredmény.*) Reiter Ferenc csatorna-terve itt is üdvözlötetett; valóban nem lehet fölvilágosult magyar ember, ki ez eszmének mielőbbi megvalósulását szívéből ne ohajtaná. — A követválasztási mozgalmak itten is megindultak; kíváncsiak vagyunk, ki lesz a szerencsés? Egy rész a papi osztályból akar képviselőt, másik N. J. mellett van, míg a harmadik Kerkápolyt akarja, kit a nép józan, okos és fölvilágosult embernek tart.

Egy hét óta Bényei István dráma-, népszínmű-és operette-szintársulata működik itten; minden nap új műveket adnak, s a közönség tiszteletét s becsülését birják, és kellőleg pártoltatnak, ez pedig nagy szó a mostani pénzsűk világban, kivált nálunk, hol a színészet hitele előbb itt működött rosz társulatok által végek tönkre volt téve.

Az ide mintegy órányira fekvő Jákón a mult héten nagy tüzevész dult, mintegy 50 család maradt fődél és kenyér nélkül. Az itt időző szintársulat igazgatója e szerencsétlenek fölsegelésére egy előadást hirdetett, s annak tiszta jövedelmét fölajánlá e nemes célra, azonban mint a színlap értesített, a jótékony célu előadásra 1 ft 50 kr. deficit lett. Ez ugyan nem segít szegény leégetteken.

Pápai.

Követválasztási mozgalmak.

A követválasztási mozgalmak országszerte megkezdődtek, s a vidék különböző részeiből jövő tudósítások telve vannak a jelöltek neveivel. — *Debrecenben* Tisza Kálmánt és Patay Istvánt; *Sátoralja-Ujhelyen* gr. Andrassy Gyulát; *a szepesszombathelyi-poprádi* kerületben Zsedényi Eduardot éltetik. *A ráckevei* választókerületben most is Nyári Pálban egyesül a közbizalom. *Cegléden* Bobori Károly, *Duna-Patajon* Ivánka Imre, *Abonyban* Máriássy Béla és b. Orzay Béla lép föl. *A szentendrei* kerületben Ács Károlyt tüzték ki. *Somogy-lengyeltóti* választó-kerületből küldöttség által Arany Jánost kérik föl, kit szülővárosa, Szalonta is rendesen föl szokott szólítani. *Györi* hírek szerint ott Kautz Gyula, pesti egyetemi tanár van kijelölve. *Középszolnokmegyében* a zsbói választók 1861-iki képviselőjük, Urházy György mellett nyilatkoznak. *Fehérvárt* Zsomböry Ede; *Baján* Tóth Kálmán és Latinovics Vince; *Gyöngyösön* gr. Almássy György; *Pécsen* Bánffay Simon; *Mo-*

rvicán Ballagi Mór; *Makón* Dobsa Lajos és Faragó Ferenc; *Kassán* b. Luzsenszky Pál és b. Horváth József; *Karcagon* Pályi Mór; *N.-Kikindán* Csernovics György; *Zsombolyán* b. Rudai-Nikolics (az uralkodó szerb fejedelem öcscse); *Léván* Konkolyi-Thege Pál; *Felső-Csallóközben* gr. Apponyi György és Olgyai Lajos a jelöltek. — *Zalamegye*, mint onnan írják, 1861-diki képviselőihez teljesen ragaszkodik. A kilenc kerület 1861-diki képviselői és újabb jelöltjei ezek: Botka Mihály, Batthyányi Zsigmond gr., Inkey Adam, Királyi Pál, Molnár Pál, Simon Pál, Sümeghy Ferenc, Szabó Samu, Tolnay Károly. — *Komárommegyében* képviselő-jelöltekül a következők nevezetnek: *Komáromban*: Gicz Kálmán egyhangulag. *Gesztesi* járásban: Sárközy József egyhangulag. *Tatai* járásban: Gicz Ignác, Konkoly Dénes, Huszár Imre. *Csallóközben*: Zámory Kálmán és gr. Waldstein. *Udvardi járásban*: Madarassy Mór. — *Tolnában* a következők a képviselő-jelöltek:

Első évi folyam.

41. szám.

Oktober 8. 1865.

Az oláh fejedelem magyar festésze.

„A művésznek nincs hazája“, e tágas elvet aligha magyar művész mondotta ki legelőször, bárha régiebb időkben éppen a magyar művészek voltak arra kényszerítve, hogy jövőjük biztosítása érdekében búcsút vegyenek örökre azon hazától, mely az idők mostohasága miatt nem ölelhetette keblére nagyratörő gyermekeit.

Szathmári P. Károly hazánkfíáról legalább örömmel mondhatom el e lapok tisztelt olvasói előtt, hogy azon fényes kitiüntetések között, melyekkel hazánkból eltávozás óta Európa uralkodói részéről találkozott, szentségtörésnek tartotta volna csak egy percet is megfélemleni azon hazáról, melyben született, és azon nemzetről, melynek kebelében élte le gyermek- és ifjúkora legszebb napjait.

Erdélyben, Kolozsvártt 1812-ben született; atyja Dániel, édes anyja Vass Zsuzsánna volt, ki-

nek porai a bukaresti ref. magyar temetőben lettek a háladatos fiú könyeitől öntözve 1857-ben örök nyugvó helyet.

Szathmári P. Károly, az oláh fejedelem festésze.

Ezen régi magyar nemes család régi időktől fogva több kitünő férfival örvendeztette meg bércecs Erdélyünket; ilyenek voltak Szathmáry P. János, erdélyi ref. püspök, kit ékes szólásáért aranszáj Jánosnak neveztek; továbbá Szathmáry P. Mihály, a kolozsvári ref. tanoda híres tanára, ki több külföldi díjat nyert tudományos irataiért.

Szathmáry P. Károly a kolozsvári ref. tanodában kezdte és végezte 1831-ben tanulmányait, édesatyja, a főkörmányszéki hi-

vatalnok, és kitünő tanárok vezetése alatt 1831—1836-ig; előbb a főkörmányszéknél, majd Szebenben a kincstárnál, és azután Bécsben az erdélyi udvari kancelláriánál hivataloskodott, innen

gr. Bethlen Ferenc s gr. Eszterházy László pártfogása mellett búcsút vevén az irodai gépies étlettől, Olaszországba sietett, hogy egyetlen kedvenc szenvedélyének, a festészetnek szentelhesse életét. Négy évet töltött a művészet e klasszikus honában, legtöbbször Florencben és Rómában, hol több kitűnő angol családdal ismerkedett meg, s ezek által a luccai herceg, Bourbon Lajos részéről pártfogásban részesítettet.

1840-ben Erdélybe visszatérvén, gr. Bethlen Ferencsel ingyen festészeti iskolát állított s terjesztette ez által az ifjúság fogékony kebelében a festészet szeretetét. 1843-ban a borszéki fürdőn megismerkedvén az akkori oláhországi herceggel, Bibeszkóval és nejével Maricikával, ezek szives hívásának engedve, Bukarestben telepedett le s itt vívta ki a román nemzet előtt „*a mi kitűnő festésztűnk*“ melléknevet; itt érte az európai uralkodók részéről a sok kitüntetés, melyek közül csak a főbbeket írom ide.

Miklós orosz cár rendeletéből egy albumot készített a török katonaviseletről, melyért a cár által egy gyémántos gyűrűvel és nagy összeg pénzzel jutalmaztatott. Nemsokára a török szultán is egy gyémántos gyűrűt és jelentékeny pénzjutalmat adott egy hasonló albumjáért. A keleti háboru alkalmával lefényképezvén a harcoló orosz és török sereget, és mindkét fél kitűnőbb táborno-

kat, ezen albumért Ferenc József ő felsége által a művészet és tudományok 100 aranyos érmével jutalmaztatott; a württembergi királytól a württembergi koronarend keresztjét, Victoria királynétól egy arany érmet a krimiai szalaggal, és III. Napoleontól is kitűnő jutalmat kapott. A londoni és párisi világiállításon, ugy a tavalyi bukaresti festészeti kiállításon is érmekkel jutalmaztatott. Mult évben Kuza herceggel Konstantinápolyba utazván, az általa fényképezett és kiadott nagy oláhországi térképért nagy becsü gyémántos szelencével és a Medzsid-vitézrend csillagával jutalmaztatott.

Ennyi kitüntetés csak újabb meg újabb buzgóságot öntött keblébe, melynek folytán több külföldi tudományos és művészeti egyesület tagjává neveztetett, kitűnő művészeti pályájához csatolván a nyelvek tanulását is annyira, hogy ma tiz élő nyelvnek birtokosa, s bár 23 éve van távol a szeretett hazától, édes nemzeti nyelvét sem hanyagolta el, sőt ugy tetszik, mintha folyvást a haza keblén élt volna.

Ritkasági és képgyűjteményét ma is folyvást látogatják a bemlakók és az európai utazók. Száznegyven darab régi és új híres művészek remekeiből álló képtárát valószínűleg még ez évben Pestre fogja szállítani, s reméljük, hogy e kincs nemzeti muzeumunk birtokába fog jutni.

Koós Ferenc.

Mire tanította meg Kamilla grófnét egy rózsza.

(Vége.)

Kamilla — ha őszinték akarunk lenni — féltette meg ez utat. Még a mikor kocsijába ült is, habozott. Az ismertebb utcákon félt — ha az előtte ülő leánykát meg találná látni valaki! Mikor pedig amaz ismeretlen vidékekre jutott: akkor ismét attól félt: a miket majd ő ott látni fog!

Az utcák mindig ismeretlenebbekké váltak, a házak mindig alacsonyabbakká, — a kocsi végre megállott. Kamilla megdöbrent és elpirult.

Ki kell szállni!

Szentséges Isten, ha a grófnét most meglátná valaki! Ilyen utcában, ilyen házba bemenni!

De azért bementek.

A grófnét meglepte az első pillantás.

Ez a ház egészen csinos földszintes kis házikó volt, s még eddigelé nem volt benne semmi retentő.

Az eléggé tisztán tartott udvaron áthaladván, a szőke lányka egy ajtót nyitott meg s a grófnőnek akaró engedni az elsőseget.

— Csak menjen, kedvesem — viszonzá Kamilla, — én nyomában leszek mindenütt, vezessen engem.

A lányka előrement tehát s utána a grófné.

Talán a legkisebb, — de mindenesetre a legtisztább konyhába jutottak, melynek néhány főzőszekélyből állott ugyan butorzata, — számra nézve igen csekély — de a mi volt, — az ugy tündöklött, hogy kifogást nem lehetett volna tenni ellene.

Innen egy szobácskába nyitott be a szőke leányka, halkán, nesz nélkül.

— Te vagy az Mina? — hangzék ekkor a szobából egy igen gyenge női hang.

— Én vagyok, kedves anyám — felelt a lányka, — de nem egyedül.

— S ki van veled?

Már ekkor mind a ketten ott állottak az érkezettek a betegnek ágya előtt.

Kamilla a legnagyobb szavakkal mondá el a

kis Minával történt találkozást és idejöttének célját.

Oh milyen szép volt ekkor! A vigasztalásnak anyala lehet csak ilyen, mint a minő ő vala, — midőn oda ült a betegnek ágya mellé, s egészen érdekelten kérdezősködék annak sorsa felől.

Mikor az első, főkérdésekre választ nyert, mikor a szokatlan helyzettel már teljesen megbarátkozott: ekkor vett csak magának időt, hogy a kis szobában körültekintsen. A szobácskának csak egy ablaka volt ugyan, de az elegendő világosságot nyújtott a kis helyiségnek. Az ablak mellett állott Herminnek varrósztalkája, s az asztalkán egy kis rózsató, egyetlen kis fejlődő bimbócskával. De ez a kicsi bimbó két helyen is oda volt kötve egy kis karócskához, két kis piros szalagdarabbal. Látszott, hogy az, a ki e rózsatónek tulajdonosa, a legnagyobb gondot fordítja kis kedvencére.

A szoba egyéb butorzata a legszükségesebb tárgyakból állott, elannyira, hogy nélkülözhető nem volt semmi; szegényes ugyan minden, de a legtisztább minden.

Kamilla olyan különös valamit érzett szívében.

Oly jól találta magát ez igénytelen kis hajlékban.

Sokáig ott volt, tovább, mint a hogy ennekelőtte más „első látogatások-“nál szokta.

Ezek az igénytelen, egyszerű alakok annyi, annyi érdekeset tudtak mondani; dolgokról, melyekről ő eddigelé mit sem hallott; körülményekről, minők lehetőségét ő még csak nem is képzelé.

De végre mégis menni kellett, azonban mielőtt távozott volna, Kamilla gyönyörű kis tárcájába feljegyzé a beteg anyának nevét, lakását, s megígérte, hogy házi orvosát még e napon el fogja küldeni.

Hogy ez ígérete milyen boldoggá tette mind a szenvedőt, mind kivált a szőke leánykát, arról ha szó nem mondta volna is — világosan tanuskodtak azon könyvek, melyek az anya és leányának szemében rezegtek.

Valami egy hét mulhatott el, s a házi orvos jelenté, hogy a grófné védenca teljesen fölépült. Az orvos elég szerény volt bevallani, hogy a gyógyulást nem annyira az orvosi szerek idézték elő, mint inkább azon erőtadó, egészséges táplálék, melyet a kis Mina a grófné által küldött pénzüsszegegen vásárolt anyjának naponta.

Kamilla örült e hírnek, — szívének jól esett tudnia, hogy egy szenvedő családon segített — de az egészet sokkal csekélyebbnek tartá, semhogy e dolgról azután sokáig megemlékezett volna.

Néhány nap múlva névünnepe volt, előtte —

a legunalmasabb nap az életben! Üres szavak, üres köszöntések az ismerősök részéről: pénzen megvásárolható jó kívánások az alatta állóktól; — mindez borzasztó, unalmas! Bár csak már vége volna!

Az ajtó nyilt.

— Megint?! — gondolá magában a grófné s majdnem haragosan dobbantott pici lábával.

Feltekintett.

A beteg anya és a szőke leányka állottak előtte.

— Ah, kegyed már ennyire felgyógyult? — kérde Kamilla egészen felvidulva, — Isten hozta, jó asszony!

— Kegyes grófné — viszonzá a megszólított a hálának, hangján — nincsen arra elegendő szavam, hogy én méltán megköszönjem azt a jóságot, melyet méltóságod tett én velem. Engedje meg, hogy egész hálámat abba a néhány szóba foglaljam: Áldja meg méltóságodat a jóságos Isten!

És itt lehajolt a grófné kezére, — s míg a hálának csókját ejtené arra — egyszersemind a hálának könyvei is sűrűen omlottak a hófehér kezecskére.

Kamilla maga is nagyon meg volt indulva.

A hála ez egyszerű, de forró nyilatkozata nagyon-nagyon jól esett szívének.

A grófné pillantása mintegy önkénytelenül az anyáról leányára esett. A kis Hermin arca világosan kifejezé, hogy ő is akarna mondani valamit. Kamilla bátorítólag tekintett reá.

— Méltóságos grófné — rebege a leányka szép szemeit félénken szőgezve a földre, — senki sincsen, ki méltóságodnak többel tartoznék, mint én. Méltóságod adta vissza anyámat! De hát a tartozást hogyan fizessük vissza! Mit adjunk mi, a kik oly szegények vagyunk, mit adjunk mi méltóságodnak? Oh ne nevéssen ki engemet, együgyű leányt, kegyes grófné, én hoztam méltóságodnak egy kis névnap ajándékot.

Kamilla csodálkozva tekintett a leánykára.

Ennek szemében fényes könyvek csillogtak — egész testében remegett, míg végre mégis bátorságot vón magának, és eddig lebecsátott jobb kezét fölemelvén, gyönyörű szép rózsabimbót nyújtott át a grófnénak.

— Ez az én egyetlen kincsem, — melyet magam neveltem — rebege a szőke kis leány — de látja Isten lelkemet, hogy a mióta méltóságod ott volt szegény kis hajlékunkban, mindennap bele foglaltam imádságomba azt, bárcsak e bimbó olyan szép lenne, mint méltóságod, — hogy ne szégyenlhessem magamat még jobban e napon ha majd ilyen együgyű névnap ajándékot hozok.

Kamilla sirt.

Szeliden magához szoritá a leánykát, s egész szeretettel csókot ejtett homlokára.

De ez nem volt még minden!

Kamilla grófné rögtön lerakta drága hajékeit, melyek e jelen órában szép fejét ékesíték, — s egyetlen dísz gyanánt e rózsát tűzte oda fürtei közé.

Ő maga soha sem látta magát szebbnek, mint e pillanatban.

Oh az a kis rózsza, az olyan sokra tanította meg őt!

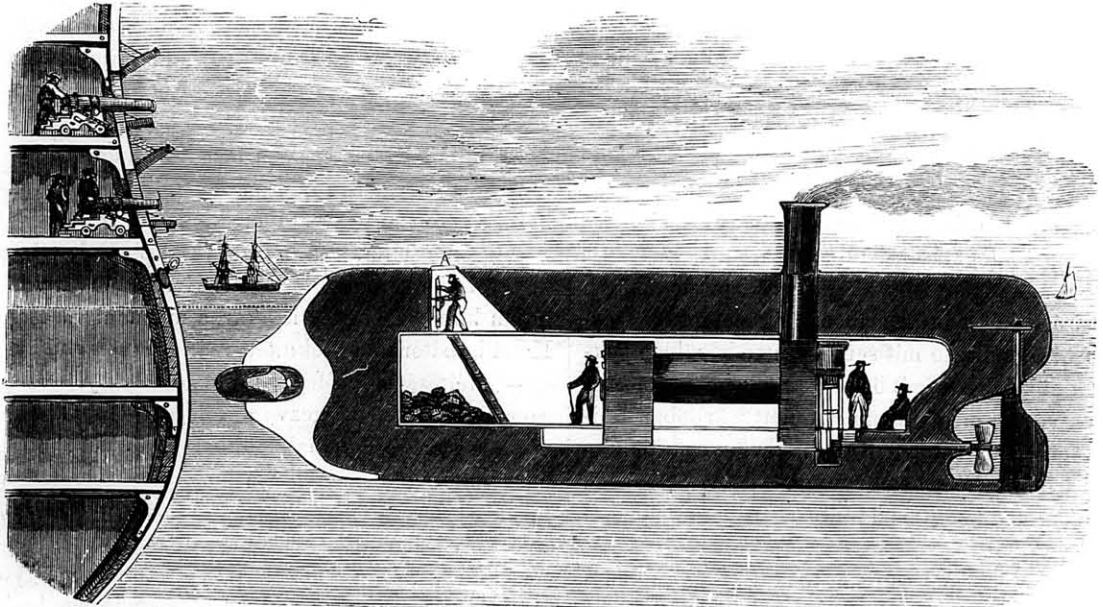
E naptól kezdve nem volt jótékony célu vállalat, melynek élén Kamilla nevét olvasni ne lehetett volna; s e naptól fogva soha sem panaszkodott többé arról, hogy mire való a gazdagok unalmas élete! Az a kis rózsza megsugta neki: arra való, hogy a boldog emberiség segítse a boldogtalan emberiséget. Ezen nemes feladatot tűzte ki céljául, — és rövid idő múlva nyiltan bevallotta: Csak az az élet az unalmas, a melynek célja nincs, — vagy a mely egyedüli céljául az élvezeteket választotta.

Első a nemes cél, — azután szórakozásul az élvezet, — és akkor nem ismerheted az unalmat. Tudod, ki tanítá meg erre Kamilla grófnét? Egy kis rózsaszál.

Györi Vilmos.

A tenger alatti hajózás.

(Első kísérletek. — Coëssin és Payerne művei. — Az uszó mozsár s működése. — Az „Ictineo.” — Viz alatti pokolgépek. — A francia „Buvier.”)

Az uszómozsár, angol tengeralatti hajó.

A tenger alatti hajózás első kísérletei az amerikai függetlenségi háboru korába esnek. Fulton e tekintetben az Egyesült Államokban s Havreben tett már kísérleteket, mielőtt gőzhajót alkotott volna.

Később a Coëssin testvérek „Nautilus” nevű tenger alatti hajót építettek, melybe a lég, végén szelentyűvel ellátott rézcsővön jutott be; ha azonban e hajót víz alá süllyesztették, ott aztán már nem lehetett azt kormányozni, sőt maga a víz alá süllyesztés is nagy veszélyvel járt.

Ezután dr. Payerne, miután a buvárharangon célszerű javításokat tőn, a tenger alatti hajókon megkísérlé a gőzt alkalmazni. Mintegy 10—12

ember által kezelt hajóját a víz alatt meglehetősen lehetett a gőz segítségével kormányozni és igazgani s abban a tenger fenekén a legnehezebb munkákat is végre lehetett hajtani. E hajó tüzelő szere azonban gyorsan lobbanó gyuanyagokból állott, s e miatt a hajó folyton explosiónak volt kitéve, a miért ezen kísérletet nem is folytatták tovább.

1853-ban, midőn az angolok francia betöréstől tartottak, egy Nasmyth János nevű angol olyan majdnem egészen víz alá merített hajót készített, mely tulajdonkép alig volt más, mint egy óriási vet-mozsár segédeszköze és talpa, melynek ormányával a víz alatt belé kellvén ütődnie az ellenséges hajóba, ott egy óriási bombát furt belé abba,

mely szét pattanván, az ellenséges hajót csalhatatlanul szétrombolja.

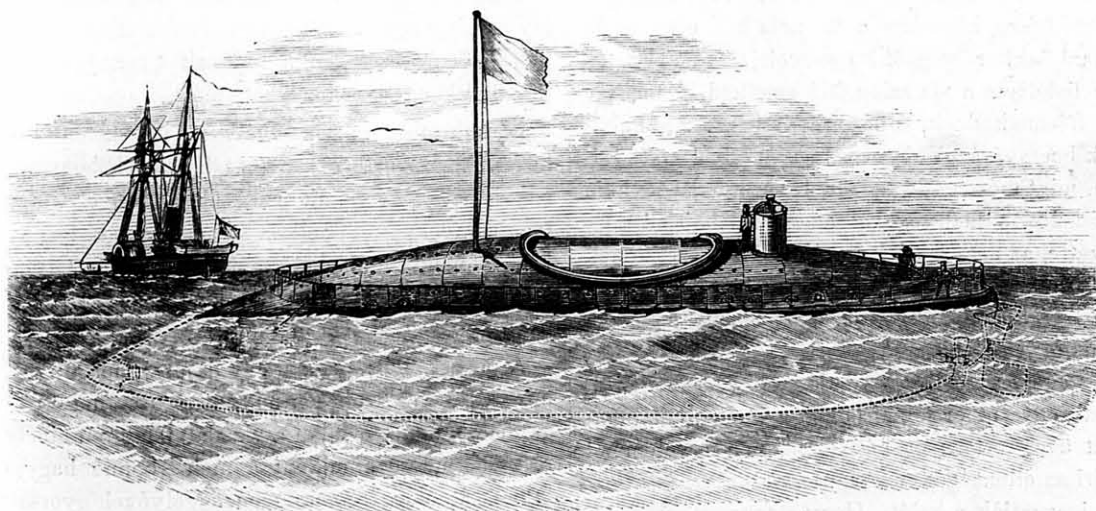
Az *uszó mozsár* hüvelye fölül, alul és oldalain 10 lábnyira be van vájva s nyárfából van készítve azon célból, mert a fa igen könnyű, ruganyos s nem igen gyulékony. Ily fába izzó golyót is lőhetnek, a nélkül, hogy az lángra lobbanna; sőt a golyó lassanként egészen kihül benne, miután néhány hüvelyknyire maga körül megszenesítette a fát. A hajó majdnem egészen víz alá lévén merítve, az ellenséges golyóknak oldalai nem, hanem csak fedélzete van kitéve, míg a személyzet, a fűtőhely, a gép és csavar a víz alatt tökéletes biztonságban vannak.

A hajó belsejében a gépre, a fűtőkemencére s a tüzelőszerek raktárára van hely; a hajó óránként 8—10 mértföldet halad s a személyzet számára, melyre elégséges 3—4 elszánt ember, jó légvonat van benne. S most fogjunk hozzá magának a bom-

közt bizonyos szabad tér van; ha tehát a víz alatti mozsár-hajó óránkénti 8—10 mértföldnyi sebességgel rohan neki ormányával egy nagy sorhajó oldalának, a kiálló bomba oly erővel fog a hüvely fenekéhez ütődni, hogy a gyutacsnak el kell sülnie, mire a szétvetődött bomba a víz színe alatt hat lábnyira borzasztó nagy rést csinál az ellenséges hajó hasán.

Annai bizonyos, ahogya az uszó bombákat életbe léptetnék, azok iszonyu szerencsétlenségeket okoznának, hogy azonban használni lehessen azokat, mindig az ellenséges hajó oldala ellen kellene irányozni, mi sokszor nagy idővesztességbe kerülne.

Monturiol Nárcisz nevű spanyol is készített halalku tengeralatti hajót, s ezzel tett ötvenhárom kísérlete egytől egyig sikerült, tetszése szerint merülvén le, vagy emelkedvén föl, s a víz alatt tetszése szerint hajózáván minden irányban a legnagyobb szabattal. Spanyolországban nem-

A „Buvár,” francia tengeralatti hajó.

bának és hatásának leírásához.

Ezen bomba, mely ábránkon a fehéren hagyott hüvelyben látható, nem gömbölyű, hanem hengerded s hossza kétszer nagyobb mint szélessége. A hüvely belsejébe szolgáló végére gyutacs van alkalmazva, mely azonnal elsüti a bombát, a mint valamely szilárd testhez ütődik. — A bomba védve van a víz behatása ellen, mert hüvelyének falai a nyílásnál légmentesen rézlemezekkel vannak kibélelve; maga a bomba föllobbanása pedig következő módon történik: olvasónk láthatja ábránkon, hogy a hengeralku bomba üre löporral s egyéb gyuanyagokkal van megtöltve, mit a pontozott rész mutat, s e löporhoz van csatolva a gyutacs; már most a bomba és a hüvely feneké-

zeti aláírást nyitottak a feltaláló megjutalmazására s a kormány a szükséges segédeszközökön kívül rendelkezésére bocsátotta az ország arsenáljait, hogy efféle „Ictineo”-nak nevezett hajót nagyobb mérvben is készítsen.

Az előbbinél sokkal nagyobb új „Ictineo” a barcelonai kikötőben készült, s ez már mindenkép javítva volt. A világosság bebocsátására szükséges ablakai oly vastag üvegből készülének, hogy azok bármily hatalmas ütést kiállottak, s ezenkívül ez ablakok még afféle ereszekkel is védettek, melyeket a szem előtt a pillák képeznek. A hajó külseje kétszeresen volt rézlemezekkel borítva, s belsejében elég tág hely vala a szükséges személyzet számára.

1863. végén az Egyesült Államokban, Mobile kikötőjében egy kis tengeralatti hajót építettek az ellenséges hajók megrontására s tervezője, Alstilt szerint semminemű páncélos hajó ellent nem állhat azon pokoli gépeknek, melylyel ez föl van szerelve. Hossza 63 láb s belseje közepén vízirányosan két részre van választva, a felsőben a személyzet, gépek, két kormány és süritett lég, az alsóban pedig szén, élelmi szerek, sat. számára van hely, s itt vannak még azon fülkék is, melyekbe víz bocsátható, vagy melyek süritett leget tartalmaznak.

E víz alatti hajó csavarral van ellátva, melyet részben gőz, részben villanygép hajt. Légmentesen elzárt fődélzetén két tornyocskát láthatni, egyik a füst, gőz és lég kibocsátására; a másik felül erős, igen átlátszó üvegguppall zárható el légmentesen. Hátsó részén közönséges kormány van, elő részén azonban vízszintes tengelyen forgólápát s ennek segélyével emelkedik vagy süllyed a hajó. A fődélzet mozgatható mellvéddel van körülvéve.

Működése következő: ha nem kell ellenségtől tartani, akkor megtölti reservoirjait léggel s ekkor fedélzete a víz színe fölé emelkedik, mellvédei fölemelkednek, s megakadályozzák a hullámok becsapását. Ekkor aztán úgy lebeg a víz színén, mint más rendes gőzös. De ha ellenséges hajó közeledik, s mellvédeket azonnal lehajtják a fedélzetre, az arra rendelt tartókba vizet eresztenek s a hajó azonnal víz alá merül; a tüzet eloltják, a csavart a két villanygép hozza mozgásba, s mi sem árulja el jelenlétét.

Az egész személyzet a hajó felső részében van, s csak egy ember foglal helyet a fönnebb már említett üveges tornyocskában, honnan figyelemmel kíséri az ellenséget, s aztán ennek utasításai szerint igazgatják a hajót. Hogy a tengeralatti hajót az ellenség ne lássa, elégséges a víz alá három lábnyira merülnie, s e mélységben a világsugarak még elég erősek arra, hogy a tornyocskában levő ör meglehetősen távolból is figyelemmel kíséresse az ellenséges hajó mozdulatait.

A fedélzet mindkét oldalán légmentesen elzárt vasszekrények vannak löporral böven megtöltve, s páronként elég hosszú láncsal összefűzve. Ha valamely horgonyozó hajót kell megtámadni, a

vizalatti hajó a fentebb leirt módon, az üvegtornyban levő ör utasításai nyomán ellensége alá igyekszik kerülni. A már fönnebb említett vasszekrények közül ekkor kettőt eloldoznak s az ellenséges hajóhoz erősítik, mire a vizalatti hajó kellő távolságba eluszik, hogy az explosio hatásának ne legyen kitéve s aztán villanyos sodrony segélyével elsüti a löporral töltött szekrényeket. Hasonló módon igyekszik a nagy hajók alá kerülni, s azokat megrontani, ha azok utban vannak.

A „Búvárnak“ nevezett tenger alatti hajót Bourgois utasításai szerint 1863-ban Rochefortban készítették el. Ennek hossza 116 s magassága mintegy 13 láb. Alakja nagyon hasonlít valami vastag halhoz, s 80 lóerejű géppel van ellátva, mely új szerkezetű gépben a gőzt süritett lég helyettesíti. Belsejében tágas reservoirok vannak, melyek némelyike süritett lég tartására, másika meg a süllyedést okozó víz bebocsátására szolgál.

A „Búvár“ domboru felső része különös mechanizmus segélyével elválasztható a fedélzettől s így az oly nagy mentőcsónakul szolgálhat, melyben szükség esetében a hajónak tizennyolc emberből álló egész személyzete elfér.

Lássuk most, mire szolgálhat e nevezetes szerkezet. A „Búvart“ nem azért találták fel, hogy annak segélyével a halak szokásait s a tenger titkait tanulmányozzák. Főcélja a francia partokat és kikötőket megvédeni lehető támadások ellen. Ormánya hegyes s vége üres, hol löporral vagy könnyen gyuló bombával megtölthető.

A partok előtt például egy hajóraj horgonyoz, mire a „Búvár“ sebesen neki megy egy nagy fregattnak s annak oldalán a víz alatt 9 lábnyira mély rést üt, melyben miként a méh, benne hagyja fullánkját, mire remek gépe segélyével gyorsan hátrál, nagy szabatosággal göngyölvén le az ércsodronyt, mely a bombával össze van kötve. Midőn oly távolban van, hogy nem értheti veszély, egy villanyszikra a bomba iszonyu fellobbanását okozza. Ily módon több villanyos sodronyt összekötvén, egyszerre több hajót, egész hajórajt semmisíthet meg. A vízben alászállása és felmerülése a süritett lég s bebocsátott víz segélyével történik, miként azt már fönnebb leirtuk.

Egy köszáli sas életirata.

1854-dik év piros pünkösöd előestéjén eperjesi szálláson egy virgonc tót legény beköszöntvén, vászontarisznyájában valami, mintegy tyuk nagyságu, nagyfejű, szépszemű madarat hozott. — Ki

vagy és mit hoztál? kérdém. — Hát biz én kérem alásan N. Gyuro vagyok Tót-Selymesről (falu a Cserhó-hegy alatt Sárosban) s hoztam ezt a pulya sаст eladni, ha nem vennék-e meg?

Akkori két növendékem, gr. Szirmay Feri és Károly, 13—15 éves ifjak, azonnal szemügyre vették a királyfit, azt még pelyhesnek s állításuk szerint selymesnek találták, a miért is elneveztük azt *Selymesnek* és annál is inkább, mivel Tót-Selymesről került hozzánk.

Láttuk azonnal, hogy egyik (bal-) szárnyának végze kissé sértve van, ezért is megszánták az ifjak, állítván, hogy elvész, ha mi meg nem vesszük, s nem ápoljuk, s így megadtuk a 2 ftot ppben, a mit érte a tót legény követelt.

A beteg szárny baját megfejté Gyuro. A hegyekben — ugymond, az oltárkőnél (pogány időből hires regényes kőszirtek) tudtam fészket s a mint a pulya saspárt onnét szerencsésen kiszedtem, apjuk dühösen rám tört s csak nagy nehezen tudtam magamat annak ismételt támadásai ellen, az ovatosságból övöm szijára akasztott bunkós botommal megoltalmazni; hanem ezen küzdés s védelem közben a pulya sasok egyikét valahogy nagyon meg találtam nyomni, s csakis ez egy maradt meg, de ez is szárnyficamitva. Ujra ez volt az ifjak részéről a humanistikus argumentum: hadd éljen a szegény, ápolni fogjuk, felneveljük s meglátjuk, ha igaz-e, hogy száz évet is túlhalad a sas élete? Meg ám, de csak úgy, ha lehet!

Ápoltuk *Selymest* és szárnyát s a gyógyulás jól is haladt és alkalmasint teljesen sikerült is volna, hanem hát a gonosz cigány purdó, ki pénzt kapott, hogy a Selymesnek friss tüdőt hozzon a vágóból, a helyett egy jó nagy fiatal cicát hozván, azt tudtunk nélkül a tornácon kalitkába zárt sasnak beveté s az a macskávali élethálóra harcban újra szárnysebesült lett, mert a cica a még mindig kissé lefüggött beteg szárnyat megragadá s azt összekarmolta és harapdálta s bár azért gonosz életével rögtön meglakolt — a szárnybaj még sem javult, sőt recidiv s még gonoszabb lett.

Erre aztán szép nagyszemű nyárs-ardói cseresznyével vendégelték meg az ifjak ifju sas társukat; a bohó Selymes a cseresznyén mohón kapott s egy tele tányérral lenyeldesett, de arra csakhamar nagyon is rosszul lett és csakis egy ártatlan friss liba élete szabadithatá meg gyomorgörcseitől s kora életuntségétől a beteg madár-királyfit.

Növendékeim tölem elvétetvén, bécsi intézetbe küldettek. A sas — azt mondák — jobban járt, hogy rám maradt, s én hiven is ápolám.

Később egy más házban laktam, hol az udvaron egy kis kutya minduntalan a tornácon zárva tartott sasra felugatótt.

Selymes alig másfél éves korában úgy megtanult ugratni, hogy soha sem tudhattuk bizonynyal, mi

ugat: Spidi a kutya, vagy Selymes a sas? — Kutya ellenségét felhozván, oda tartám sasom kalitkarostélyához, Selymes szikrázó szemekkel a rostélynál termett, felvijjogott éles hangon s gyilkos fegyverzetű lábát Spidire emelte; éreztem, mint reszketett kezeim közt a elnémult poltron kutya s tudvágyam csakis idáig terjedvén a kutya szabadon eresztém, — ez meg ijedelme, zavarában-e, vagy ellenszerű? egy darab szappant, mi történetesen ott volt, nagy hirtelen lenyelt.

Egy izben, hogy hon nem valék, kiszabadult, béna szárnyát — quid valeant humeri? — megkísérelendő.

Ekkor Tahy Albert fiai voltak nevelésemre bizva, s inasunk a sasnak nagy pajtása, utána — noha nem a légben, csak per pedes — száguldván, a mint Selymes mintegy 500 ölnyi távolságra röptülvén, lankadtan, megpihenendő, a földre ereszkedett, az inas subáját ráborítá s diadallal visszahozta.

Selymeshez azonban András az inas sem mert igen bizodalmasan közeledni; Selymes csak engem ösmert, én megfoghattam és ugrancs-köntösébe csak is én öltözhettem. Ugyanis egy darab régi cifra szőnyegből sasom számára egy felöltönyt (Zwangsjacke) — mit hol ugrancs-köntösnek, hol szökőzubbonynak neveztünk — készítettem, hol feje s nyaka a nyílason átbujt s lábai is teljesen szabadok és csupán szárnyai voltak a zubbony összekapcsolása által mozdíthatlanok.

Még ezt csak türte, de a láncot a légkirályfi nem szenvedheté, s már csörgésétől is irtózott.

Egy láncot, mely rókának elég erős volt, ismételve széttépett s elszabadult, — arra aztán egy vastagabbat, erősebbet adtunk rá, de ő ezen egyre dühöngött, azt csörével, körmével széttépni igyekezvén, megsebesíté s összevérezé magát, miért is jobb volt őt a zárzubbonyban ugráltatni, vagy nagy rekeszben tartani.

Beállt a nyári szünidő s növendékeimmel falura készülvén, tisztelt nagy bátyuk Selymesért, a légkirályfiért batárt küldött be, a melyben ő a rövid utat Eperjesről Kis-Enyickére megtette.

Ott volt eddig Kis-Enyickén Tahy Albert ur udvarán, egy magas mintegy 6 négyzetölnyi területű fakalitban, a melyben jókora nagy kövek, az ő atyai „oltárkő“-féle sziklatrónusát helyettesíték; eső ellen ugyan védte a fedél, de hőségnek, szélnek, fagynak kiteve, a menhelyet — szalmával telt szekrényt — igénybe soha nem vevé, s vizet sem ivott. Azóta évenként tollal adózik, mit annak idején maga magától kihullat, s egy ily tollal írom élettörténete e rövid vázlatát is,

Legfelségesebb az ő gyilkos méltósága, ha egy mezei élő nagy nyulat kap, egy fogással rögtön kivégezi, azt egy karmantyujába ragadván sziklatrónjára felszökik vele, ott fejét magasra emelvén, feje-nyaka tollai felállanak és ő körültekint, s ha nézője van, boszankodik, magát terjedelmes szárnyaival prédástól együtt beborítja, s teljes tökéletesen felfalatozza a nyulat, s ha fejével boldogulni

nem bír, nagyban mérgelődik, de ha azt kivettem, s baltával összetörtem, még azt is megevé, a mint általában bárány-, ürü- stb. fejek baltával összezúzva s neki adva különös csemegéit tevék.

Selymes most 12-dik évében van, s minthogy az országos pesti állatkert létesül, oda ajánlom.

Irányi István.

A bánáti bányavárosok, nyers ércek termelése és ipar tekintetében.

I.

A kath. templom s az igazgatóság háza Resitzán.

Ha az utas Lugosról kiindulva, délkelet felé az épített és meglehetősen jó uton három mértföldet halad, mely folytatólag Oravicán és Fehértemplom keresztül Báziasra vezet, eléri azon hegységet, melyben az ugynevezett bánáti bányavárosok fekszenek, és mely kapcsolatban az erdélyi magas ormokkal, a Kárpátok délnyugatra nyúló végágazatait képezi.

Még további két mértföldön több hegyeket átmászva, az utas a kölniki völgybe ér; ez gyönyörű termékeny völgy, melyet a Berzava nedvesít. Ezen folyócska, mely Temes és Torontál-megyéken keresztül kigyózza Becskerek táján a Temesbe öm-

lik, annak idején a ferencfalvi, resitzai és boksányi ipart teremtette, s most roppant mennyiségű fát usztat az ős erdőkből gyári használatra, több pörgettyüket (Turbine), számos malmokat hajt és a vidéken jó pisztrángjairól is ösmeretes.

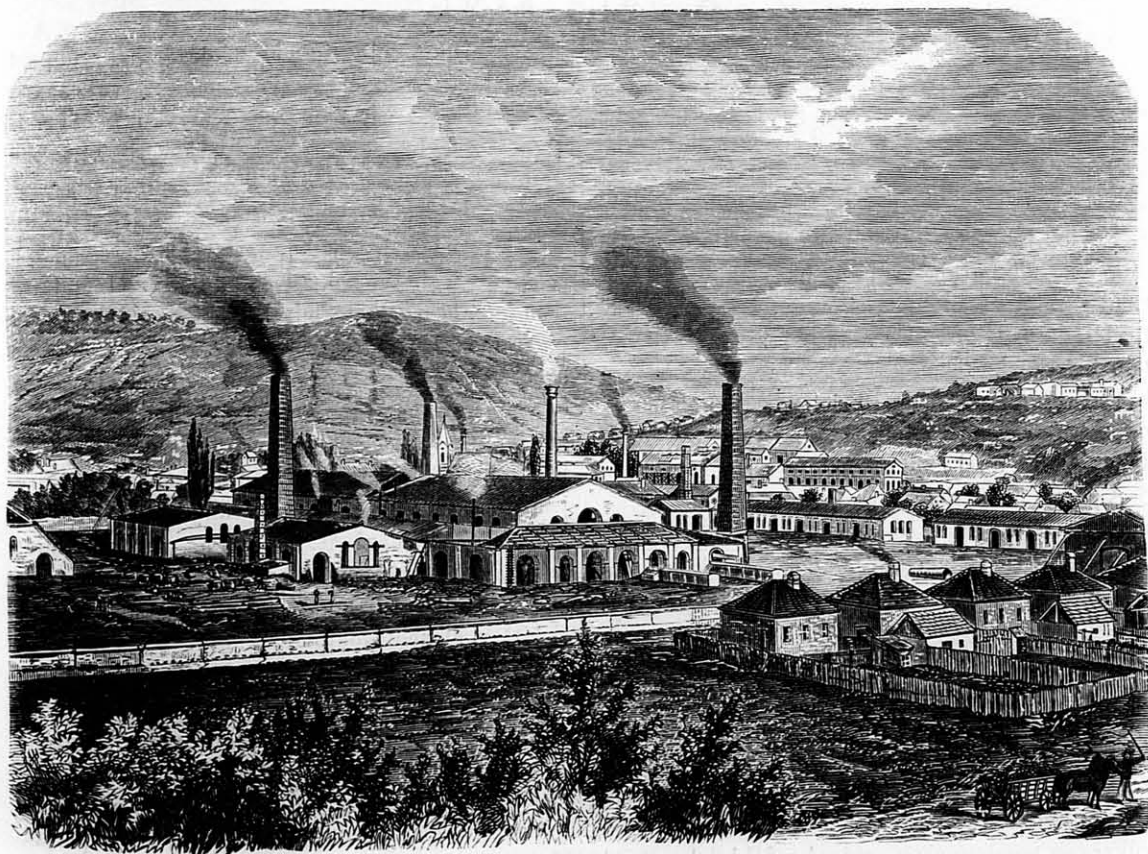
A kölniki völgyből egy szoroson keresztül-menne, s aztán balra kanyarulva, nyugatról keletnek egy tágasabb hegykatlan nyílik, melynek hossza 1200 öl, szélessége pedig változva 150 egész 400 öltre terjed. Ezen katlanban, melyet a Berzava hasít keresztül, fekszik Resitzá, hazánk legérdekesebb vas- és gépgyára. Ezen bányaváros közel 7000 lakost számít, — vallásra nézve a római

katholikus egyház képez többséget, nemzetiségre pedig oly vegyülék mutatkozik, hogy csekély kivétellel Európa minden nemzete képviselve van itt. A katolikusok tágas templommal, szép emeletes parochiával, és négy osztályu elemi taudával birnak; ugy szintén létezik itt egy kitünő magán tanintézet, melyet Mayer Miksa ur vezet.

A görög nem egyesültek két kisebb temploma a város két szélén, nyugaton és keleten áll, mert megjegyzendő, hogy a város végső házai a katlanból kimenő két oldalszorosba: Domán és Kuptore falvak felé levén építve, az egy jó fél mérföldnyire

több emeletes — de mind csinos magán házak. Az igazgatóság háza megett, befektetve már az északi hegyoldalba, emelkedik a három kohó az öntödével; ezek felett szintén három nagyszerű faszén-raktár és a vaskő-szárítók. Az öntödétől jobbra s balra a gépgyárak állnak, balra a mülakatosgyár, a készitési (Montirung) és csinosító (Appretirung) műhelyekkel, jobbra az asztalos-gépgyár, és ez utolsótól ismét jobbra egy nagyszerű kovácsműhely, melyben minden munka gőzerővel végeztetik.

Ezen összes helyiségek és épületek egy és

A kavaró-nyújtó gyár Resitzán.

huzódik.

A görög egyesült egyháznak is van szép temploma, jöllehet hiveinek száma csak ötven személyre megy.

Resitzsa közép épületei elég szépek, az igazgatóság háza új modorban s emeletre építve minden irodát összpontosít, kivéven a kavaró-nyújtó gyárt (Pudlingshütte), melynek saját helyiségén külön irodája van.

Az igazgatóság házától jobbra, balra és homlokoldalán gyönyörű jegenyefák között fekszenek: a katolikus egyház paplakjával, a szállodák, a társaság épületei, a postaház és számos — köztük

ugyanazon tágas téren fekszenek, mely magas falakkal körülveve két kapura nyílik; megjegyzendő, hogy ezen egész tér hegyből kiásások által teremtetett. Az ép említett gyáraktól jobbra nyugatnak, a falzaton kívül épül jelenleg az új acélgyár. Az asztalos-gépgyáron kívül, melyet egy vizerő által mozgó pörgettyü (Turbine) hajt, a többi már említett gyárak mind gőzerővel dolgoznak.

A kavaró-nyújtó gyár Resitzsa közepe déli oldalán fekszik nem messze az ős-alagtól, melyen keresztül szállítják a kőszentet. Ezen gyár udvara az ágyu-öntödével, a katlankovács-műhelylyel, a koaks-kályhakkal, roppant magas kéményeivel, a

hivatalnokok épületeivel és a nyers vasak valamint a már gyárilag feldolgozott szerek felhalmozásával oly nagyszerű látványt nyújt, hogy az utas belépve a kapun, az összes egésznek láttára a szó teljes értelmében elbámulva áll meg.

Az egész udvar négyszög és térnagysága 14,400 négyszög öltre terjed.

Az ép nevezett épületektől nyugatnak és keletnek terjed a város, a míg csak a magas, e hegy-

katlant bezáró hegyek a láthatárnak gátat nem vetnek; de azok lejtőjén is még láthatók a munkásoknak részint lépcsőzetes csoportozatban, részint rendes vonalban épített lakhelyei. Különösen az éjszaki hegységen a kohók felett függenek ilyen házacskák, melyek egyformaságuk, hófehérségük és zöld redőnyeikkel, hegyásások által nyert háromszoros foktéren építve, és koszoruzva zöld erdőségek által, regényes látványt nyújtanak.

Asbóth Lajos.

A p a r a f á r ó l.

A természet minden adománya közt, melyeket az ember alkotó keze a haszon és kényelem eszközeivé alakít, talán egy sincs, mely többféleképp használtatik és kevesebb munkát igényelne, mint a parafa, a *Quercus suber* vagy a parafa héjja. Már a régiek előtt sem volt a parafa haszna ismeretlen és általok különféle célokra alkalmaztatott. A régi latin klasszikus Plinius említi, hogy a görög halászok parafát erősítettek hálóikra, hogy azok súlyedését akadályozzák; a talpkészítők parafából talpakat készítettek, melyeket gyakran jó vastagra hagytak, hogy azon megrendelőik, kiknek a természet kis termetet adott, a pipereszerek e legártatlanabbika által nagyobbnak lássanak.

A parafa használata, mint palack- és más egyéb dugóké, ellenben az ó-korban nem volt oly általános és nem is lehetett, miután a palackok használata, a szó újabb értelmében, még nem volt szokásban. Az ó-kor nem ismerte ama zöld, poros üvegeket tele ó-borral, melyek ünnepélyes alkalmakkor földalatti tömlőceikből elővonatva, napfényre hozatnak, melylyel tartalmuk versenyt ragyog és elevenít. A legjobb borokat hordókban tartották, melyek szurokkal és agyaggal voltak légmentesen elzárva. Ünnepélyes alkalmakkor a szükségelt bormennyiség más hordókba huzatott és a vendégek poharaikat a bőr tömlőkből töltötték meg. Csak mióta az üveg gyártása általánosabb lön, jött szokásba a bort kisebb üvegpalackokban tartani, mivel azonban ez a tizenegyedik század előtt nem történt, így a parafa értéke és jelentékenysége is, mint palack-dugóké, csak azon időtől kezdődik.

A parafa a tölgyek sok fájának egyike és nagy mennyiségben terem Franciaország déli részén, Olasz- és Spanyolországban, legnagyobb tökéletességben azonban Portugáliában, honnan főleg a nekünk szükségelt parafakészlet jön. A portugali parafák az erdők királyainak tartatnak; alakra és ágaik növéseire nézve hasonlítanak a mi tölgyeink-

hez, hanem lombjuk fénylő zöld. A héj roppant vastagságú, zölddel vegyes színű; gyakran az egész törzs is vastagon mohával van benöve. E szép tölgyekből egész erdők parkszerű kertekké alakították át az ország előkelői számára és vannak köztük fák, melyek történeti emlékül tekintetnek és nagy tiszteletben tartatnak.

A parafa héja csekély értékű, mivel építésre nem igen használható, minthogy nemesak könnyen megrothad, hanem oly savat is tartalmaz, mely az azzal érintkezésbe hozott vasszegeknek és más efféle tárgyakkal igen ártalmas; ellenben jó tűzanyagot szolgáltat és e célra a déli vidékeken sokféleképp alkalmaztatik. A fa főhaszna, mint előre jeleztük, kérgében áll, melyet tulajdonképp gyümölcsének lehetne nevezni, ámbár a parafa is, mint más tölgyek, apró ugynevezett makkokat terem, melyek valamint nálunk, a sertések számára igen jó hizlaló eledelül tekintetnek.

Ha a parafa egészen magára hagyatnék, akkor bizonyos számú évek után héját elvetné s újonnan ruházkodnék. Az ily módon nyert héjj azonban alárendelt minőségű parafát ad, ennél fogva szükséges a héjját a fákról mesterséges uton eltávolítani. E lehántás akkor kezdődik, ha a parafa 25 éves kort ért el és ez tíz évi időközökben talán 10—12-szer történhetik meg, úgy hogy a fának több mint egy századot kell átélnie, mielőtt héját értéktelennek tekintik. A legjobb parafa a fiatalabb fákról kerül, kiváló tulajdonait simasága és ruganyossága, továbbá sötét színe és a látható li-kacsok hiánya képezi.

A héj lehántásának, ha az ember a fát gyógyíthatatlanul megsérteni nem akarja, egyszerre nem szabad megtörténnie. Először egy kör alakú bevágás tétetik a héj egész vastagságán keresztül, alól a törzsön, épen a föld fölött; hasonló bevágás tétetik a törzs felső részén is, ott hol a galyak szétágaznak. Lassankint e bevágásokat más szabályszerű körökön a fa egész hosszán lefelé alkalmaz-

zák, úgy hogy a héjat egy idő múlva könnyen és a fa további növéseire nézve a legesekélyebb kár nélkül le lehet szedni.

Az e módon nyert héj kétféle uton készítették el vásárra. Az első eljárásnál a parafatáblák, a hogy az egyes darabokat nevezik, likas oldalakkal lefelé egy mély földgödörbe egymásra halmoztatnak, kellőleg megnedvesítettnek, nagy kövekkel lenyomatnak és ily módon meglapíttatnak. Erre tüznél gyakori forgatás közben megszárittatnak. A második eljárásnál egészen a melegség hatása által eszközlik a parafatáblák meglapítását, s majd egyik, majd másik oldalukat teszik ki a tüznek. Azok, kik e munkát, az ugynevezett égetést végzik, igen ügyesek abban, hogy a parafában minden hibát és foltot el tudnak rejteni, és annál gyakran nem a legbecsületesebb módon járnak el, mivel a lyukakat enyv-, mézga- és vízből készült vegyülekkel kenik be, a penészes parafa tetejét legyalulják és más efféle mesterfogásokkal élnek, melyektől a vevő nem őrizkedhetik eléggé. Ha a parafa égetése és szárítása bevégeztetett, a táblák megtisztíttatnak és azután nagy boglyákba halmoztatnak, míg a vevők megérkeznek, kik a parafát külföldre szállítás végett vásárolják.

A dugómetszők, kik a Portugaliából érkező parafatáblákat megveszik, rendszeren szükségesnek tartják az égetést és szárítást rajtok még egyszer véghezvinni; ennek megtörténtével az egyes táblákat először nagy és ezeket aztán ismét kisebb különböző alakú darabokra vagdalmazzák, a szerint, a mi célra szánják. Az ez eljárásnál használt egyedüli eszköz egy éles — körülbelül hat hüvelyk hosszú és három hüvelyk széles kés. A dugómetsző egy asztalnál ül egy kis deszkával maga előtt, melyből egy, bal kezével egyenlő magasságú kis faoszlop nyulik ki. Ez oszlopra tétetik a parafa és a balkézzel odaszoríttatik, míg a jobb kéz egy, a parafa felét átfogó kerek metszést tesz. Az

oszlop emelése által ezt a dugómetsző megteheti, a nélkül hogy a késsel az asztalt érintené. Egy második kerek metszés elkészíti a dugót, melynek most csak a kellő nagyság adatik meg. Két dolog mulhatlanul szükséges a jó dugónál (mely magától értetődik, hogy jó anyagból legyen,) körületeinek tökéletesen kereknek kell lenni és felső végén nagyobb átmérővel kell bírnia, mint az alsón.

A parafa használata igen sokféle; leggyakrabban használják természetesen mint dugókat palackok, üvegek, hordók stb. dugaszolására. Oly tartományokban, hol a parafa terem, a lakosok azt még többféle, előtünk egész ismeretlen módon alkalmazzák. Spanyolországban a méhköpük, tonnák, konyha- és ivóedények parafából vannak; a házak parafával födetnek, a szobák falai parafával boríttatnak. A parafatermelők munkásaik kunyhóit parafából építik és midőn meghalnak, parafa koporsóban temettetik el őket.

De nálunk is sokféleképp elterjedt a parafa használata. A régiekhez hasonlóan, a hálókra és horogzsinórokra mi is parafát erősítünk; ladikokat készítenek belőlük, melyek a viharos tengeren gyorsan és biztosan uszva a hajótörést szenvedteknek segítségére sietnek. A fiatalok parafatartók segítségével tanul úszni; a parafa megégetve igen szép fekete festéket ad. Lábaikat nedvesség és hideg ellen parafa talpakkal oltalmazzuk, sőt még a művészet is hatalmába keríté a parafát, a mennyiben a fuvaláknál a hang ruganyosságára nézve alkalmazzák; továbbá ez anyagból igen kedves apróságokat faragnak.

Bámulatos, hogy az ipar és kereskedésnek mily jelentékeny ágát képezi a maga egyes valóságában mint dugó oly kevésre becsült parafa. A parafa könnyű héja sok embernek foglalkozást és kenyeret ad, nehezét nyom a civilizáció mérlegében.

Közli: **K. D.**

A magnesium-világítás.

Nemde nagy mesterség az, régiből újat készíteni? Pedig ha jól fontolóra vesszük a dolgot, ezen mesterség a mai kor főfeladata; a közmondás szintén azt tartja: „mesterségnek arany a feneké” s ebben valóban igaza van. Nézzük csak a gázkészítésnél elhullott közszenmaradványokat, mi az? nem egyéb mint kidobni való szemét, piszok; a mesterség vagy tulajdonkép művészet által azonban jelenleg már annyira vitték, hogy most ezen kellemetlen szagu hulladékokból a legszebb festékek és legkellemesebb illatu illatszerek készülnek!

Igy számtalan anyagot találunk a földkerekségben, a melyeket ezredévekig semmire sem becsültek, jelenleg pedig arany- és ezüstbányákká változnak. Így az agyag is bizonyos ezüstnemű rész: *aluminiumot* tartalmaz. Ez nem egyéb mint igen gyenge ezüst tartalmu érc; midőn feltalálták a speculativ eszű tudós és művész urak, rövid időn egész hegyeket, házakat képzeltek építhetni ezen agyagból nyerendő uj ércből. Csakhogy annak szétválasztása a termésagyagtól nem oly könnyű, mint azt egyelőre gondolták, sok nehézséggel jár

az, habár százezernyi mázsánként hever is lábaink alatt, s ennek folytán ára is meglehetősen magas, nem is lehet azt alább szállítani, míg csak egy könnyű szétválaszthatási módszert fel nem találunk. Mivel azonban igen könnyű és a rozsdának ellentáll, biztos jövőre számíthat.

Egy más földnemű anyag, melyet tisztított állapotban sok beteg *magnesia* név alatt ismer, mely szintén nem egyéb elrozsdásodott ércnél: a *magnesium*, a vegyészek legalább már 36 év óta ezen néven nevezik. Gyakran előfordul szántóföldeken s mint állítják, a magyakra káros befolyást gyakorol, biztosabb kutatások nyomán azonban csak azon esetben, ha nagy mennyiségben fordul elő. Ezen ásványt soká nem tudták mire használni, míg egyszerre roppant hirre kapott.

Páris és Londonban még rövid idő előtt a vitakozások főtárgyát képezé, sőt nyilvános felolvasások is tartattak fölötte. Egy meggyújtott magnesium-fonalacska képes egy nagy teremben égő valamennyi gázlángot elhomályosítani, vakító s a naphoz hasonló tündöklő világa által. Hanem retentő magas ára — mely 1 fontnál körülbelül 233 forintra rug — még ekkoráig háttérbe szorítja.

Ezt nem tekintve, Manchesterben egy magnesium-huzal gyártó egyesület alakult, mely kitűzte, hogy azzal miharább egész városokat fog világítani. Szigorubb számítások nyomán azon ered-

ményre jutottak, hogy a magnesium-világítás még a legolcsóbb ár mellett is kétszer annyiba kerülne, mint a gáz. Ez azonban idővel csak is a gyártás költségeitől fog függeni, kivált ha az anyagot még lehetőképen tökélyesbitik, a mit minden esetre reménylünk.

A magnesium rövid időre igen előnyösen használható, fényképészek és sebészek már jelenleg is fényes sikerrel alkalmazzák, mivel a sebek és belső bajok megvilágítására ennél alkalmasabb szert még ekkoráig nem találtak. S így az orvos kezei közt a legnagyobb jótéteményre válhatik.

A tengeren nappal 3, éjjel pedig 4 mtfnyire világít, s így a legjobb jelvényadóul használható. Egy igen vékony magnesium-huzalocska 70 viaszgyertya erejével ég. Ki van számítva, hogy egy finom 10 viaszgyertya erejű magnesium-huzal általi világítás 45 krajcárba kerül, tehát 10—15-ször annyiba, mint a közönséges olaj vagy petroleum. De mindez megváltozhat még idővel, a mi minden esetre igen ohajtandó.

Ha a magnesium-világítást az olaj- vagy egyéb világítószerezrel egy árban lehet majd kiállítani, ketős nyereség volna: mivel 1-ször ugyanazon áron jobb világítás már olcsóbbnak nevezhető, 2-ször megszűnnek azon kellemetlenségek a háznál, a melyeket jelenleg henger és üveg szétpattanás, olaj kiömlés, olajfoltok, explosió sat. képviselnek.

Sz. Gy.

Jersey.*)

II.

Nem tudom, melyik költő „az égből lehullott darabnak“ nevezte hazáját, azon földet, „melyet a tenger körülvesz s az Apennin kettévág.“ A hasonlat, legalább nyáron, Jerseyre is ráillik. Alig van hely, hol oly kis téren annyi szépség együtt található. Valódi paradicsom, a természetet tekintve, nem az embereket. Ezek a tudás, — nem a tudomány fájáról ettek már és folytonosan esznek.

Két-három órai tengeri utazás után, akár a norman Granville, akár St.-Malo breton városka kikötőjéből indulva, Jersey fővárosába, St.-Hélier-be érkezünk. Jobbra a kikötőtől a „Regens erőd“ emelkedik szikladombon, míg balra, a tengertől környezett kőormon Erzsébet vára tornyosul, a balra terület St.-Aubin öböl felett uralkodva, melynek partjain Millbrook és St.-Aubin faluk épültek.

*) E cikkhez igen tisztelt munkatársunk három csinos rajzot volt szives beküldeni, de azok egyhamar el nem küldhetvén, miattuk ez érdekes ismertetés közlését nem akarjuk elhalasztani.

A vár alatt egy „remetelak“ nevű barlangot mutogatnak, mely Szent-Héliernek, a város védnökének, lakásul szolgált.

Egyszer norman kalózok horgonyt vetve éjnek idején a magányos szikla tövében, kényszeríteni akarták a jámbor férfit, hogy utmutatóul szolgáljon nekik az átellenben fekvő váreszkába. Sz. Hélier megtagadván gonosz kérésüket, sőt az ég haragjával fenyegetvén a rablókat, halállal lakolt nemes bátorságáért. De Isten nem hagyta büntetlenül a borzasztó merényt. A vértanu utolsó fohászát szélvészszé változtatván, a kalózok és hajóik a hegyes sziklákon legott összezuhattak.

Ötödizben levén immár e fürdőhelyen, miután podgyászomat az „Arany almához“ vittem, azonnal szállást keresni indultam. St.-Hélier mintegy 35,000 lakost számlál, kik közül a bennszülöttek kereskedést folytatnak, az idegenek nagyobbára angolok, élvezni jöttek ide zordon országukból. Az építkezés egészen angolos s ilyen az életrend

is. A város széleit, a lombos fákkal koszoruzott dombok alján kacér házacskák, kertekkel kerítve, szegélyezik, mindenike külön névre levén keresztelve. A Rose Villa a Mount Cottage szomszédja, míg a Bel Retiro a Havelok's Lodge-ra következik. Kevés utánjárással találván és fogadván lakást, nyomban felütém sátorfámat. Elég gyakorlatom van benne tizenhat esztendő óta.

Az angol ember magára szeret lakni házában; csak ha szegény, ad belőle bérbe egy pár szobát, rendesen egy nappalit meg egy hálószobát. A szolgálat vele jár, s nemcsak takarítást, hanem főzést is zár magában. Minden reggel a háziasszony meg szokta kérdezni, mit akarok enni délbén, este, s ő megfőzi az edelt — angolosan.

A vándor Penátok el lévén helyezve, s én megemlékezőn cur huc sim missus ab' oris, a Clements-öbölbe siettem megfürödni. Mindent úgy találtam mint öt évvel ezelőtt: a tengerpart most is oly bársonysima homokkal van borítva, s oly halkan, észrevétlenül lejt alá; a zárt fürösztő kocsik most is úgy beviszik az embert a vízbe, elég mélyen, hogy kiszállván, azonnal uszhassék; az asszonyok most is úgy ugrálóak s ujjonganak a habok közepett, s a férfiak, követem alásán, most is mez nélkül fürdenek, alig két-háromszáz, és teljes árkor, épen 80—100 lépésnyire a nőktől. És ezen férfiak angol gentlemen-ek, és ezen nők angol lady-k, a kik az „ing“ szót a világerért sem ejtik ki szájukon társaságban. Erklären Sie Graf Orrindu mir diesen Zwispalt der Natur. Azért, hogy a sziget paradicsom, az emberek nem Ádám és Éva többé, gondolom. Az „erkölcstelen“ francia pénzbírsággal sujtaná azt, ki nők láttára ruha nélkül mutatná magát.

A Clemente öböl mellett ut nyulik, melyben épen társaskocsi robog el vidor utasokkal, kik a szigetet körülutazni indultak. Ülünk fel reá s közikbe, este felé hazatérünk.

A Saumarez kastélyt balra hagyva, s Clement és Grouville, nem tudom falu vagy városokon keresztülhajtván, Gorey-be érkezünk. Keleti oldalán a sziget második városának Mont Orgueil, a „Büszke hegy“ vára, örökdiik a lábainál fekvő rév felett.

Az évkönyvek önérettel említik, hogy a nagy Duquesclin hiába termett előtte tizezernyi haddal. Nem több szerencse kísért egy 1781-ben St. Helier ellen intézett támadást. Sikerült ugyan az éj homályában partra szállnia Rullecourt csapatainak s foglyul ejtve a kormányzót, ezt megadásra szorítani, de egy ifju, a 24 éves Pierson őrnagy, élére állván a nemzetőrség és katonaságnak, a

franciák visszaverettek, s a mi belőlök fennmaradt, csak nagynehezen menekülhetett a hajókra. Azonban a vezér még az ütközet elején halva rogyott össze; de lelkesítő szavai és példája győzelemre segíték a haza védőit.

Mont Orgueil közelében, a hegy további hátán, érdekes emléket talál a kutató. Ez druid oltár, nyolc vagy kilenc roppant ködarab, körben egymás mellé állítva, s egy óriási lapos sziklával befedve. Ily emlék még kettő van a szigeten, egyik szt. Katalin mellett, a másik szt. Clement fölött. Ha csodálkozást is gerjeszt bennünk ezen kötömgem s annak ily hegytetőre felhozatala, igen-igen kezdetleges lehetett azon polgárosodás, melynek imahelyei ily durva kövekből rakattak.

Egy későbbi, bár hál' istennek, szintugy eltűnt kornak emlékei azon várak és kastélyok, melyeknek némelyike ma csak romban, másika még épen és lakatva áll fenn. Ilyenek a Grosnez, Rozel, St. Queen, Trinity st. nevűek. De azoknak is, melyek épen maradtak, birtokosaik nem hatalmas urak többé, s a körülte települt nép nem alattvaló: egyenlők mindnyájan, mindnyájan szabad polgárok. Ha dicséritek a középkort, csak a fényes lovagok harcijátékaikkal jutnak eszetekbe; az elnyomott jobbagyok millióit elfelejtitek.

A sziget éjszaki oldala, mely Guernsey felé néz, meredek sziklaparttal száll a hullámokba. Nem oly mosolygó, mint a délre néző rész; vadabb, lakatlanabb. Boulez bay, Bonne nuit Grove de Lecq, Plemont Point öblök és fokok mind festőiek, de kissé zordonak. Egyikéhez a kis fokoknak igen gyöngéd monda tapad.

Ott hol a Belle Hougne Point a vízbe nyúlik, ama kettős forrás helyén, két tündér élt egykoron: Arna és Aina. Boldogan tölték napjaikat, testvéreileg szeretve egymást. Azonban elmulván a földi létükre rendelt idő, a leáldozó napra vetett szemekkel s egymás kezét szorítva, egy angyal a csillagok fölébe emelte őket. De a földnek, hol oly boldog napokat éltek, emléke könyet fakasztá mindenik távozó szeméből, melyeket iker-forrássá változtatott az Isten.

Sokat lehetne még írnom Jersey természeti szépségeiről, a sziget belsejében nem kevésbé mint a partokon; le kellene még pár ecsetvonással festenem a „Herceg tornyát“ s a város felett, mint a tudomány székhelyéhez illik, magasan álló „Victoria Colleget“; szólanom kellene a más égöv alá való buja növényzetről, a szabadon tenyésző cactusok, a bokornagyságu hortensziák, a rendkívüli magasságot érő figefák és ezeknek akkora leveleikről, hogy ki ezeket látja, annak öltözeti minőség-

gök kevésbé tetszhetik hihetetlenek; elő kellene adnom, mi társas élet uralkodik a lakosok között, milyenek a nevelési tekintetek, a „rongyos iskolákat“ ki nem felejtvé; miképp működnek a tömérdek bankok, megannyian pénzjegyeket bocsátva

ki minden ellenőrzés nélkül; de hiányzik a leirói tehetség, s a cikk terjedelme is megállásra késztet. Jobb ha a nyájas olvasó maga jön ide a jövő nyáron saját szeszemeivel kiegészítendő, s ha kell kijavítandó a hiányos képet. *Irányi Dániel.*

Egy hét története.

— Oktober 6. —

Egy magános domb, melynek főekessége a gyönyörű kilátás, minő aligha van több a hosszú Tiszavölgyön, — hol máskor nem igen hallani egyebet, mint a vizek locsogását, a nyájak kolompjait, a sirályok nyugtalan éles vijjogását s esténként a pásztorok mélabús tilinkóját — e kies magaslat, melyen most négy öl magas obeliszkszerű emlékoszlop emelkedik, mult héten lelkes ünnepély színhelye volt.

Az említett emlékszobor egyik főirata ez:

„Gróf Széchenyi Istvánnak, a Tiszaszabályozás nagy műve megindítójának, ott a hol ő maga a munkát megkezdette, hálás emlékül emelte az alsó-szabolcsi tiszaszabályozási társulat, 1865-ben.“

Másik oldalon Szász Károly sorai olvashatók:

Két hatalom versenge soká e róna birásán:
Emberi szorgalom és a vizek őseleme.
Széchenyi lett bíró: a Tiszát medrébe szorítá
Szózata, s a nagy tér im szabad, és a mienk.

Tisza-Dob és Polgár között, ott — hol mint a népdal mondja — „terem a magyar ember“, hol a délibábos puszták sajtászerű költészete a földmivelés szorgalmával ölelkezik, áll néhány nap óta a hála és kegyelet e maradandó emléke, melyhez szept. 27-dikén közel és távolról kétezer ember gyűlt össze, hogy isten szép ege alatt újra megáldja hamvait a nagy magyarnak, ki ragyogó élete és szomorú halála által a nemzeti újjászületés legnagyobb hőse lett.

Husz év előtt az ő vezetése mellett, e helyen kezdték meg az óriás munkát, hogy a szabálytalan víz zszarnokságaitól annyi drága földet visszahódítsanak az emberi kéz számára. Itt tüzte ő ki lobogóját, s itt tevő saját kezével az első kapavágást.

A nagy vállalat mai sikere után, a hála visszavezeté az embereket a munka bölcsőjéhez, s mindenkire nézve magasztos és buzdító lehetett: a magaslatról alá tekinteni a Tiszavölgyre, s nézni a folyót, mely két évtized előtt még gyakran — mint Petőfi kifejezé — láncát tépelt örült gyanánt vágatott a rónán keresztül, s

Zúgva, bögve törte át a gátat,
Elakarta nyelni a világot!

mig most medrébe szorítva, magas töltések közt oly békésen viseli magát, mint engedelmes rab-szolga, ki mindig kész az emberek szolgálatára.

A tengerészek balladáí szólnak egy aranyhaju tündérről, ki midőn alatt fekvő vízi palotájában megunja a szél és habok tombolását, a felszínre jő, s varázsvesszejének érintésével elsimitja a vizek dühöngését. Itt is egy varázsvessző működött, egy nagy ember lángelméje.

E lángelme alkotásai valódi nemzeti ünnepeket érdemelnek, s habár a tiszadobi emlék felállításán is pár ezer szív dobogott egy fölemelő gondlattól együtt, és habár sok kitünő család, megye, város és falu volt képviselve — mégis országosabbá lehetett volna azt tenni, ha meghívják az egyleteket, nagyobb intézeteket, hírlapszerkesztőket, s a közügybe eső dalárdákat. Széchenyi tisztelete oly nagy kultusz, melyhez a legfényesebb szertartások illenek.

De szóljunk arról, a mi volt.

Délelőtt 11 óraker Lévay Sándor püspök — mint az alsó-szabolcsi társulat elnöke — emlékbeszédet tartott a nagy hazafi érdemeiről. Kiemelte, — mert hisz a számok itt is ékesebben szólnak, mint a szavak, — hogy e nagy nemzetgazdászati vállalkozás által eddig 63 négyszög mérföldet (10 millió forint költséggel) mentettek meg a víz alól, s adtak át a hazai termelésnek.

Azok az üres, ingoványos, nádas térségek, melyek a teremtés őszállapotában álltak itt eleitől fogva, ma már az emberi szorgalom áldásaitól diszlenek. Roppant tér, zöld mezőivel, arany kalászaival a hosszú folyam mentében, mely hazánk határai közt születik és enyészik el, a világ végeig hirdetni fogja, hogy volt egyszer egy nagy államférfi, ki e sivár posványoknál fölkiáltott: legyen termékenység! — és lőn termékenység.

Midőn a „Hazádnak rendületlenül“ három első versszaka megzendült a jelenlévők ajkain: a gránit-gúla ormán jókedvüleg lebegtek a nemzeti zászlók, s a négy soros lépcsőzetből álló talap faragott kőkoszorui mintegy megelevenülni látszóttak az ősi verőfényben.

Közel ez emlékhöz, (mely Gerenday szobrászati

gyárában készült,) állott az ügyesen készített sátor, hol több mint kétszáz terítékű asztal várta a vendégeket. Itt éltették a haza kitünőbb nevezetességeit, áldották az elhunyt nagy szellemét, s poharat emeltek a kerület képviselő jelöltjére, *Bónis Samura*, e sok tűzpróbát kiállt szilárd hazafira. Legnagyobb hatást gr. *Andrássy Gyula*, e szellemdús szónok beszéde tett, melyben a birodalom két felének egyetértését s közös szabadságát óhajtá. E szavak kétségkívül gyors szárnyakat kaptak, hogy mielőbb átjuthassanak a Lajtán. Örvendünk rajta! Ott rémeket vártak innen, — hadd kapjanak sugarakat.

Este lett, midőn a vendégek szétoszoltak a „gróf Széchenyi gát“ nál fekvő urbomi halom emléktől, sajnálkozva, hogy az atya ünneplésén nem voltak jelen — fiai. Különb, a kiket sorsuk és körülményeik gátoltak is a megjelenésben, ha egyszer kegyeletes magyarok, gondolatban és lélekben ott valának e gyülekezettel, s a távolból elküldék áldó fohászaikat és hálás emlékezésüket.

Az urbomi domb ez emlékoszlop által igen magasra emelkedett az egész ország szemében, s szent földdé vált egy fényes névtől és az utódok kegyeletétől.

Nem csoda hát, ha szemünket nem örömet fordítjuk el most tőle, s inkább szeretnők ott feledni magunkat egy kis időre a természet e fölszentelt magányában, mint visszatérni a fővárosba, mely most, mint a megbolygatott méhkas, egyre zsiibog.

Követválasztási lobogók lengenek mindenfelé, s néznek egymással sok helyt farkasszemet. A zaj legnagyobb a Józsefvárosban, hol három párt mérkőzik. Mult vasárnap már utcai tüntetés is volt, s az *Érkövy-párt* emberei (jókora csapat,) zászlókkal, lovas legényekkel, kocsikon s gyalog éljenzelve kísérték végig az utcákon érdemes jelöltjüket, ki e nap délutánján politikai hitvallomását mondá el nekik. E zajos látvány — valószínűleg — nem marad itt egyedül, lesz ellenképe is. Nem forog most más kérdés a szőnyegen sehol, mint hogy — ki az éljen?

Nagy Szalontán — mint halljuk — *Arany János*t, az ország első költőjét éltetik. Örülni lehet rajta, mert az irodalom, mely másfél évtizeden át annyi szolgálatot tett, s a Bach-korszakban úgy

tartá vállain a nemzetiség ügyét, „mint Atlás az eget“ — megérdemli, hogy e jobb időkben megemlékezzenek kitünőbb férfiairól.

Vannak, kik még ma is tiltakoznak az ellen, hogy a képzelem emberei a törvényhozó testületben helyt foglaljanak. Valóban nem is oda valók, ha csupán a képzelem emberei. De ki erős jellemmel, szilárd politikai hittel és helyes ítélettel bír, azt költő-volta tán csak nem zárhatja ki az érdemesek sorából? A Parnasszus minden országban sok hőst adott már a szószéknek. Az 1832-ki országgyűlésnek nincs egy rokonszenvesebb alakja, mint az a férfi, ki a magyar nyelv ügyében tartott szónoklatával egyszerre elragadta hallgatóit, kerületi jegyzői tollával az első tekintélyek magaslatára emelkedék, s ki, midőn megyéje konzervatívvé kezdett lenni, lemondott székéről s búcsubeszédjével úgy meghatá az országgyűlést, hogy az megindulásában félbeszakasztá az ülést és szétoszlék. Pedig ez is egy költő volt — *Kölcsey*.

A lipótvárosi választók gyűlésén meg egy pesti ügyvéd, egyik kartársa melletti buzgalmában azt kiáltá el, hogy „az országgyűlésen nem hirlapíróra, hanem jogtudóra van szükség.“ E „magamagát elszólás“ az által válik kuriózzummá, hogy a hirlapíró, kire célzott, ép *Kemény Zsigmond*, az államjogok e hatalmas védője, a magyar közügyeknek e 15 éven át jól megpróbált bajnoka, kit a tisztelt ur kevésbbé illetékesnek tart az országgyűlésre, mint egy pályatársát, ki — meg kell adni — igen jól viszi poreit. — A rátóti ember sem képzelt nagyobb hegyet a saját falujok dombjánál, de aztán nem is szólt bele a geographia csinálásába.

A választási mozgalmak képezik most s fogják képezni még sokáig minden megye, város és falu főtörténetét. De az élénkség nem mindenütt foly egyenlő örömjajjal. Magyarország (egyik költőnk szerint „a föld bokrétája“) ha megyéit egyenként nézzük, mihez sem hasonlít most jobban, mint a sakktáblához, melynek egyik kockája világos, a másik fekete. Egyiknek örömet adtak, a másiknak meghagyták a régi bajt. Ezért az egyik ünnepi fényben mosolyog, míg a másik — a nyakán maradt teherrel — folyvást csak borong.

Vadnai Károly.

Uj d o n s á g o k.

* (Az *akademia palotájának*) ünnepélyes megnyitása s az ezzel összekötött nagygyűlés, újabb határozat szerint, december első napjaiban, kevéssel az országgyűlés megnyitása előtt fog végbe-

menni, hogy ez ünnepélyes alkalomra való megjelenés az ország kitünőségeinek a lehetőleg könnyítessék.

* (*Deák Ferenc*) Pusztasz. Lászlóról e hó 1-én

szerencsésen Pestre érkezett. 4-én, névnapja estéjén 10 óra után szerenáddal és fáklyásmenettel lepték meg tisztelői. Az „Angol-királynő“ száloda körül nagyszámu közönség gyült össze, mely szünni nem akaró éljenekkel hangoztatta Deák nevét.

* (Az akadémia okt. 3-diki ülésében) Toldy Ferenc azon örvendetes körülményről tett jelentést, hogy a történettudományi bizottmány munkálkodását több hazánkfia külföldi kutatásokkal is igyekszik előmozdítani. Első helyen áll ezek közt Simonyi Ernő, ki Londonban 995, s Florenceben 900 darab okmányt kutatott ki és másoltatott le, melyek mind történelmünkre vonatkoznak. Most a spanyol egyetemek könyv- és levéltáraiban dolgozik. Óváry Lipót pedig Nápolyban gyűjt, hol az állami levéltár különösen az Aujou korszakra vonatkozólag számos fontos adatot tartalmaz.

* (Horváth Mihály,) külföldön élő jeles történetirónk művei érdekében szólal fel a „B. Híradó“ utolsó száma, fölemlítvén, hogy az ő „Magyarország történetét,“ mely nemzeti műnek mondható, az utóbbi években üldözöbe vették, iskolákból kiltották, s újabb kiadásán a szerzőnek nevét is el kellett hagyni. Ugyane szerző két részletes nagy munkája, az 1825-től 1848-ig terjedő korszak nagybecsű leírása és Magyarország 1848—9-diki története a tiltott könyvek közé van sorozva.

* (Almássy Pál) két havi szabadságideje eltelte után Karlsbadból Olmützbe tért vissza. Ő felsége azonban megengedte Almásynak, hogy nővéréhez, Zierotin grófnéhoz, Morvában fekvő jószágára mehessen, hová szept. 29-én már el is utazott.

* (Az erdélyi országgyűlésre) Kolozsvár városa a helyiséget, a város polgársága a követi szálláskat ingyen fogja szolgáltatni.

* (Horvát kancellár) hír szerint gr. Pejacsevics László lesz.

* (V. Ferdinánd) ő felsége ujonan 4000 ftojt ajándékozott az akademiának.

- (Tóth Kálmán íróársunkat) a bajai választók nagy része nevében többen felkérték, hogy lépjen fel ott képviselőjelöltül, mit népszerű nevű költőnk készséggel teljesít. Mi Tóth Kálmán megválasztásában is az irodalom megtiszteltetését s annak érdemei elismerését látjuk, mely irodalom a legnehezebb napokban hazafiságában rendetlen hűséggel állott meg, s küzdött akkor is, midőn ezért bére anyagi veszteség s bajvivóinak bebörtönözése volt. Tóth Kálmánnak esze, szive és becsülete helyén van, s e hármass pajzs oly erős,

hogy azzal bizton kiléphet hazája boldogsága, ép-sége és jogai védelmére az országgyűlés küzd-terére.

— (Vámberri Ármint) az egyetemen már beiktatták a keleti nyelvek tanárául. Megnyitó előadása tárgyánál fogva is olyan lesz, mely a nagyobb közönséget is érdekelheti.

* (Izsó Miklós) már elkészítette az elhunyt Stülernek, az akadémiai palota tervezőjének mell-szobrát. A karrarai márványból vésett szobor a palotában lesz föllállítva, s annak valódi diszeül fog szolgálni. Madarász Viktor pedig Thierry Amadénak, „Attila“ híres írójának, általa festett életnagyságu arcképét az akademiának ajándé-kozta.

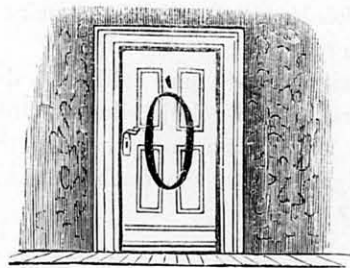
* (Pest város főkapitányává) Theisz Elek neveztetett ki, s már át is vette hivatalát.

— (A Vörösmarty-szoboregyület) okt. 1-jén hang-versenyt adott Székesfehérvárott a szobor pénz-tára javára. A beküldött programmból látjuk, hogy a hangversenyben többen közt Horváth Böske, Kendelényi Fanni s Vajtits Rózsa kisasszo-nyok, Kenessey Kálmánné urhölgy, aztán Szubo-rics Manó, Madaras Elek és gr. Schmidegg János urak vettek részt. Hiszszük, hogy a jövedelem is oly szép lett, mint a milyen volt a közreműködők füziere.

* (Hajóégés a Dunán). Pozsony alatt a Dunán m. hó 26-án este egy fával terhelt hajó meggyu-ladt. A tűz a hajón rögtönzött kunyhóból támadt. Miután a lángokat eloltani nem sikerült, a hajó el-égett.

* (B. Bach,) az egykori miniszter s a róla neve-zett híres rendszer alkotója, ki az utóbbi években római követ volt, mint a bécsi lapok írják, be-nyujtá lemondását és elbocsáttatott.

Képtalány.

(Megfejtése a 41-ik számban lesz.)

A 39-ik számban közölt képtalány értelme ez: „Szegény az a róka, melynek egy a lyuka.“

Pincehelyi kerületben: Bartal György; *kölesdiben*: Percel István; *bonyhádiban*: Percel Béla; *szekszárdiban*: Szluha Benedek; *szakácsiban*: Ürményi József; *paksiban*: Kurz György. Egyedül az utóbbi kerületben említettek még más nevek is. *Kecske-menten* Horváth Döme és Kiss Miklós, a *dunavecsei*

kerületben gr. Rádai Gedeon versenytárs nélkül áll. *Vas-megyében* a *felső-öri* kerületben Hollán Ernőt hívták meg jelöltnek.

A *fővárosban* a multkor említettek közül a *Terézvárosban* Gozsdut léptetik föl Gorovéval szemben.

Vegyes közlemények.

* (*Kisfaludy Károly pozsonyi lakása.*) Kisfaludy Károly, 6 évi viszontagságos bujdosás után, 1817-ben Pozsonyba érkezett, hogy ott lakó testvérénél, Farkasné közbenjárása által családjával kibéküljön. Ekkor több hónapot töltött Pozsonyban, s a szerény ház, hol Magyarországnak nem sokára legnépszerűbb költője szállásolt, maig is fennáll. Egyemeletes kerti lak ez a Schiller-féle kertben. Tulajdonosa, Schiller ügyvéd, a még jó karban levő épület utcai oldalába kőablát tétet ezen felirással: „Itt lakott Kisfaludy Károly 1817-ben.“

* (*Búcsujárók.*) Eperjesről írják, hogy a nép temérdek időt veszteget a búcsujárással; a harsághi erdőbe csodát látni folyvást sokan tudolnak, nagy tömegben, zászlókkal. Már hivatalos vizsgálat is tartott ez ügyben mintegy harminc csodalátó egyen felett, kik esküt is ajánlottak, de kiket ennek letételére az orvosok alkalmasnak nem találtak. Ez a nép, mint írják, inkább szeret búcsút járni, mint dolgozni, — pedig a búcsujárás is erős munka, némelyeknek 2—3 napi járás, s hozzá gyermekét is elviszi karján a szegény asszony.

= (*Összeesküvés Sziberiában.*) Sziberia két főhelyén, Omsk és Irkusk városokban az orosz rendőrség szélesen kiágazó politikai összeesküvést fedezett fel, s e miatt számos elfogatás történt ugyama vidéken, valamint Szent-Pétervárot is.

= (*Fogszivarok.*) A fogfájás ellen mint hathatós szert ajánlják a fogszivart, Török József pesti gyógyszerész találmányát. A gyors siker mellett még azon előnye is van, hogy alkalmazása a legkönnyebb, uton-utfélen rágyujthat egy ily szivarra, a kinek foga fáj, s ha füstjét néhány másodpercig szájában tartja, mint mondják, elmúlik a fájdalom.

= (*A francia császárné,*) ki ez évben, mint regenszó tűnt ki, hogy semmi tekintetben hátra ne maradjon férje mögött, most az irodalmi téren is fellép, s tollát tétovázás nélkül a politikának szentelve, először is oly kérdéssel foglalkozik, mely a császári politikára igen kegyes természetű. A párisi körökben ugyanis egy Mexikó ügyéről szóló mű kering kéziratban, melyről határozottan erősítik, hogy a császárné írta.

= (*A legrégebbi pör.*) Lengyelországban Lipka és Malischew helységek nemes birtokosai közt majdnem négy század óta foly egy pör, mely határszéli kérdésekből támadt. A győztes fél egy jelentéktelen erdőrészt fog kapni. A pör már 1494-ben folyamatban volt, és azóta ivadékról ivadékra szállt. A törvényszék elé terjesztett okiratok közül a legrégebbi 1474-ben kelt. Az első ítéletet 1824-ben mondta ki a törvényszék, de a végítélet kimondása még évekig eltart.

= (*Császári óra.*) Bajonneban a polgármester néhány nap előtt megrendelte, hogy a toronyórát a párisi időjárás szerint igazítottassanak. Alkalmat a rendeletre a császár jelenléte adott, ki midőn oda érkezett, s óráját a toronyórával összehasonlította, azt hitte, hogy az övé megállott. A császárnak igen tetszett a készség, melylyel a bajonnei hatóságok hasonló kellemetlen eseményt jövőre nézve lehetlenné tenni igyekeztek. Külföldi lapok még azt a hirt is közlik, hogy a belügyminiszter utasítottat oda hatni, miként jövőre valamennyi toronyóra Franciaországban a császári óra szerint járjon.

Irodalom.

— (*A tatai kegyes tanítórendi*) ház és gymnasium alapításának évszázados örömmünnepe alkalmából okt. 1-jére emlékkönyv jelent meg, melyben Kalmár Endre s Szepesi Imre kegyesrendiektől magyar s Budavári József és ugyancsak Szepesi Imre tanároktól latin nyelvű költeményeket s ezenkívül két emlékdalt találunk, melyeknek mind szövegét, mind dalmátát tő Szepesi Imre ur készíté.

— (*Heckenast Gusztáv kiadásában*) megjelent: „Weber világtörténetének 10 és 11-dik füzet; egy-egy füzet ára 40 kr. — „A magyar dalnok.“ Legszebb nemzeti dalok, románcok, balladák és egyéb szavalásra alkalmas költemények gyűjteménye.“ Ára 50 kr.

Nemzeti színház.

Adatott: szept. 28-án *Dinorah*, opera 3 felv. Meyerbeertől. — 29. é. *III. Richárd*, tragédia 5 felv. Shakespeartól. — 30-án *Észak csillaga*, opera 3 felv. Meyerbeertől. — Okt. 1-én *Az idegesek*, vígjáték 3 felv. Sardoutól. — 2-án *Menekültek*, dráma 4 felv. — 3-án *Egy millió*, vígjáték 4 felv. irták Labiche és Delacour. — 4-én Ó cs. k. fölsége névnapján, a színház teljes ünnepélyes kivilágítása mellett, új szereposztással először: *A zsidónő*, opera 5 felv. Halevytól.

Ki van tüzve: okt. 5. *Dinorah*. 6. *Romeo és Julia*. 7. *Zsidónő*. 8. *Gálgarab*. 9. *Montjoye*. 10. *Fehér nő*. 11. *Mátyás fia*. 12. *Borgia Lucretia*. Knahl Adéle asszony és Willem Vilmos vendégek. 13. *Vicomte Letorières*. 14. *Zsidónő*. — *Herodes* 23-án 1-ször.

Szerkesztői üzenetek.

— *Hód-Mezővásárhelyre*: T. K.-nak. Az újabb közlemény is érdekelni fogja olvasóinkat. A kért számokat mielőbb, s azt a másikat alkalmilag szintén megküldjük.

— *Deésre*: M. L.-nak. Az emelkedett hangú költeményt mindenesetre szeretnők közölni; azonban van benne két versszak, melynek közreboacsátását most nem igen tartjuk időszerűnek, midőn jogaink csorbitatlan megőrzése mellett öszintén óhajtjuk a kibékülést s kiegyezést; kihagyásokat tenni meg nem vagyunk hivatottak.

— *Hosszú-Pályiba*: D. M.-nak. Azon őszinte részvét, melyet ön lapunk iránt tanusít, midőn annak életfogytiglan rendítlően hűvéül ígérkezik, megindít s kitartásra buzdít minket. Óhajtsát szívesen teljesítenők, de az nem egészen tőlünk függ. Az arcképet illetőleg talán nemsokára. A küldeményt átadtuk illető rovatunk kezelőjének.

— *Ó-Buddra*: L. V. Ama szép sorokat nem merjük közzé

tenni, mert az illető oly közel viszonyban áll velünk, hogy oly nagy dicséret a mi lapunkban, tán kissé vissza lehetne. Különben színi kell őt kissé s nem magasztalni, mert a dicséret elbizottá tehetné.

— **Pápdra:** B. I-nak. Nagy érdeklél olvastuk s közölni fogjuk az illetőkkel is. Szives üdvözlötünket! Egyébiránt mint tudjuk, Molnár keze közé semmi esetre sem fog jutni a budai népszínház, melynek vezetésénél hitelét már egészen eljátszotta.

— **Pécelre:** P. B-nak. Nálunk elkésett; egyébiránt az egész közlemény egy másik lapban már napvilágot látott.

— **Egerbe:** T. T-nak. Az illető megbízatásában eljár, s bizonyára értesíteni fogja őnt; válaszuk az újabb küldeményre ugyanaz. Lapunk feladata az ismeretek és szépirodalom minél tágabb körét felölelni s így hosszabb cikkeket a rövidebbek és jók fölött nem birhatnak előnnyel. Magán soait illetőleg most nem bízathatjuk, azonban tekintettel leszünk rá, hogy a netán kínálkozó alkalmat értésére adjuk.

— **Egerbe:** R. J-nak. A „*Papirkosárba való*“-at rendeltetésük helyére tettük, a miért ön idővel egyáltalán nem fog

neheztelni. A régieket közölnök, de utját közérdekűbb cikkeket zárták el.

— **Halastra:** F. I-nak. Az „Oroszlán“ nem forog eredeti hazájában, a költészet tiszta légkörében, a mi pedig „A mohamedánoknak a tulvilági létről szóló hitét“ illeti, erről iradalmunkban már többrendbeli ismertetés jelent meg: irt erről e lapok szerkesztője is valamit, Deesi „Osmanographiája“ tüzetesen szól róla s a Szokolay által magyarra fordított „Korán“-ban is bőven olvashatni arról.

— **Pesten:** Z. A. kisasszonynak. Kívánatára, a beküldött eredeti példány után, méltó megrovással ide igtatjuk, hogy Kassán ezen olcsó világban csak ilyen • apróra sütik a két-krajcáros zsemlyéket.

— **Aradra:** Cs. A-nak. Egyhamar nem jöhet, de azért el nem marad. Most már nem annyira alkalmi. Néhány hó múlva, midőn a figyelem jobban ráirányulhat a tárgyra, külön sorozatot indítunk meg hazánk efféle nevezetességeiből a lapban, s akkorra teszszük félre az ön küldeményét is. Megbízásában végeztünk.

Következő képek jelentek meg az idén a „HAZÁNK S KÜLFÖLD“ hetenkint megjelenő lapban :

Arczképek. Kazinczy Gábor. Hajnik Pál. Fáy András. Szalay László. Madách Imre. Rónay Jácint. Gr. Zichy Nándor. Speke kapitány. Turgeneff Iván. Xántus János. Tormay Károly. Kupeczky János. Linkoln Abraham. Houchard kapitány. Michelet. Henri Márton. B. Sennyey Pál. Karácsi Károly. Majláth. Liszt. Bartal György. Belcredi. Kmety. Vámbéry. Reitter F. Kornis.

Műtárgyak. Az új évre. Anyai fájdalom. A lovag utolsó hiye. Attila lakomája. Pekri és Nyári Lőrincz elfogatása a törökök által. Családi kép. Palermo vidéke. II. Lajos testének főtálalása. Hátszegvidéki oláhok.

Tajképek, várak és városok. Saskó vára Barsban. A Gyilkos-tó (Erdélyben.) Vác vára hajdan. Tiszai komp. Földött utca Tuniszban. Mecset a tuniszi zsidó városnegyedben. Kapu Tuniszban. Kolozsvár (Erdélyben.) Meran és vidéke. Belgrád: Órház a magyar határvidéken. A viddini kapu Beigrádon. Szendrő vára. Ráma várromjai. Kolumbács várromjai. A juczi tornyok a Dunánál. Bemenet a Duna szorosába. Traján utja Orsova fölött. A Duna szorosos Orsova fölött. Ó-Orsova. Az új-orsovai török erőd. Tekke helység Ó-Orsova mellett. Határőrök a szirt tetején. Határőr a szirt alján. A Duna Traján hidjánál. A Duna esése a Vas-Kapunál. Traján hidjának oszlopa. Korbovo a Duna mellett. Radujevácz. Filordine. A Tordahasadék (Erdélyben.) Hollókő vára. Flórencz látképe. A harminczad-épület Velenczében. A Sz. Márk-tér Velenczében. A kis Sz. Márk-tér. Szalay László halálósi háza Salzburgban. A vizsói völgy Mármarosban. Sáros- és Kapivár környéke. Martinuzzi kastélya. Pozsony.

Régi és újabb épületek és emlékek. Pusztazer. Szalay László síremléke. Széchy Mária kőpadja. A pesti Dunapart 1800-ban. A lánchídter felső része (tervezet szerint.) A lánchídter alsó része (tervezet szerint.) A tervezett redoutter és az új házsorok. Skultéti síremléke Aradon. A zborói templom. Reviczky Széver síremléke. Női fogda N.-Enyeden. Jókai Mór születési háza Rév-Komáromban. A bodméri új templomtorony. A pest-losonczi vasút indóháza. A pest-szentmártoni zárda. A hájói sz. István-kápolna. A püspök-fürdő N.-Várad mellett. A Felix-fürdő N.-Várad mellett. Serédy emlékek kápolnája. Az aradi evang. templom és paplak. A mária-gyúdi templom. A harkányi fürdő. A siklósi vár. A fűredi szinkör. A Mária-templom és zárda a Margitszigeten. A Mária-templom romjai most. István fgg

Előfizetés: october—decemberre 1 frt 50 kr, egész évre 6 frt. **Egész éves előfizetők díszes jutalomképet kapnak.**

Emich Gusztáv kiadóhivatala
(Pest, barátok tere 7. szám.)

nyaralója a Margitszigeten. Dévény romjai. Ut a Morva mellett. A főthi dal születéshelye. A pesti hajózási csatorna. Az új képviselőház. A Muzeum. Bethlen Gábor születésháza.

Életképek, népviseletek. Comarkai spanyol paraszt. A navaja. Oláhok (Erdélyben) Pietrowszky uti öltözetében. Orosz búcsujárók. Szibériába hurczolt lengyelek. Orosz paraszt-szoba. Magyar életkép. A pusztai ménes viharban. Bukaresti életképek. A pesti kertészlányok. Czigány leányi Lengyel zsidók. Vásárról hazatérők. Nyalka legény. A pest. utczagyerek. Tátravidéki lakosok.

Utazási képek. Vámbéry s a kirablott hajósok. Mtéza néger király (Speke utazásához) Speke a Kamrasi királynál. Vámbéry Khivában. Elindulás Új-Yorkból. A vihar által leszerelt naszád. Az emir bevonulása Szamarkandba (Vámbéry utazásához.) Szeméthordó szerencsenők. Kingston városa. Az aspinwalli vasut. Panama vidéki népviselet. A megfeszített emberevő. Vadászat emberevő indusokra. Bogota, Granada fővárosa. Közép-afrikai szerencsenek betestve.

Természetrail képek. A bölény. Humboldt a meleg égöv alatt. Tenceri gaz az öböl árfolyamából. Veres gyölyök. Espirito-Santo, vagy szentlélekvirág. Az Espirito-Santo virágkelyhe. A törpe egér. Abrák az ősemberhez.

Vegyések. Névalíráások Kazinczy leveléhez. Antik lámpa. Astral-lámpa. A mérséklámpa átmetszete. Hieroglyphék. Nevezetes névalíráások másolatai. I. Dr. Batizfalvy gyógytestgyakorlati terme Pesten. Ugyanehez öt ábra. Linkoln gyilkosának arczképe. A pesti regatta s a dunai hajózás. A pesti lóverseny. A városligetben tervezett fürdő. Az országos gazd. egylet kiállítás. Nevezetes névalíráások másolatai. II. Khinai vitorlás kocs. Khinai tájkép. Két kép a zenede ünnepélyéhez.

Illusztrátók beszélyek és költeményekhez. Rákóczi Erzsébethez. A negyedik férjhez. Nabukodonozor álma (Madách Imre költeményéhez.) Nerohoz. A pünkösdi királyhoz. A pöriratokhoz. Vámbéry a bokharai órsznál.

Karikaturák. A törvénykezési életből. Ez is tudósok arczképcsarnoka. Politikai arczisme. Regényczimek. A főiskereskedő segéd. Ki hogyan hordja kalapját. Illusztrált Szakácskönyv. Régi történet.

Képtalány. Majd minden számban s évnegyedenként két zenemű.